

นิพนธ์ต้นฉบับ

ความรู้และทัศนคติของนักเรียนพยาบาลทหารต่อการบริจาคอวัยวะ

ศรันยา กิจพาณิชย์¹ ชัญญุชญา ปิ่นมงคล² พัทธ์ชนก วิถีธรรมศักดิ์³ ศุภรวรรณ สร้อยสนธิ²
และ สกฤรัตน์ ปรายจะบก²

¹กองการปกครอง วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ²ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย ³กองการศึกษา วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติของนักเรียนพยาบาลทหารต่อการบริจาคอวัยวะ **วิธีการศึกษา:** ทำการวิจัยในวิทยาลัยพยาบาลสังกัดเหล่าทัพ คือ วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือและวิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ กลุ่มประชากร คือ นักเรียนพยาบาลทหารจำนวน 862 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ส่วน คือแบบสอบถาม ข้อมูลชีวสังคม แบบวัดความรู้และแบบวัดทัศนคติ ผ่านการทดสอบคุณภาพมีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.80 และ 0.86 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลชีวสังคม ด้วยสถิติพรรณนา ค่าความสัมพันธ์ใช้สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ไคสแควร์ (χ^2) และสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีการของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) **ผลการศึกษา:** ผลการวิจัยพบว่า อายุ ชั้นปีที่กำลังศึกษา ประสบการณ์ในครอบครัวเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะต่ำ การได้รับข่าวสารจากญาติ มีความสัมพันธ์กับความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ < 0.001 , < 0.001 , < 0.01 และ < 0.05 ตามลำดับ ส่วนเพศ การมีบัตรแสดงความจำนงบริจาคอวัยวะ ประสบการณ์ในครอบครัวเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะจากผู้เสียชีวิตสมองตาย ประสบการณ์ในครอบครัวเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะต่ำ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะของนักเรียนพยาบาลทหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ < 0.05 , 0.001 , < 0.05 , < 0.001 และ < 0.05 ตามลำดับ และความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะของนักเรียนพยาบาลทหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ < 0.01

Key Words: ● ความรู้ ● ทัศนคติ ● การบริจาคอวัยวะ

เวชสารแพทย์ทหารบก 2554;64:181-9.

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าการปลูกถ่ายอวัยวะนับเป็นวิธีการรักษาที่ดีที่สุด สำหรับผู้ป่วยที่มีการทำงานของอวัยวะล้มเหลว ให้มีคุณภาพชีวิตใกล้เคียงคนปกติมากที่สุด สามารถมีบุตรหรือมีการทำกิจกรรมต่างๆได้ใกล้เคียงกับคนปกติ เช่น การทำงาน การเล่นกีฬา เป็นต้น ในกระบวนการปลูกถ่ายอวัยวะนั้นแม้ว่าจะมีทีมผ่าตัดปลูกถ่ายอวัยวะที่ดี ระบบการดูแลที่เยี่ยมแล้ว การปลูกถ่ายจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีผู้บริจาคอวัยวะ¹ แม้ว่าการใช้อวัยวะสำหรับการปลูกถ่ายที่ได้มาจากผู้บริจาคที่มีชีวิตจะมีความปลอดภัยในการผ่าตัดและผลระยะยาวหลังการผ่าตัดของผู้บริจาคจะอยู่ในเกณฑ์ดีมากที่สุดก็ตาม แต่หากหาอวัยวะได้จากผู้บริจาคที่มีภาวะสมองตาย ก็ย่อมเป็นการดีกว่า เพราะไม่ต้องนำผู้บริจาคที่มีชีวิตมารับการผ่าตัด¹

ได้รับต้นฉบับเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2554 ได้ตีพิมพ์เมื่อ 14 พฤศจิกายน 2554
ต้องการสำเนาต้นฉบับติดต่อ พ.ท.หญิง ศรันยา กิจพาณิชย์ วิทยาลัยพยาบาล
กองทัพบก ถนนราชวิถี เขตราชเทวี กทม. 10400

จากสถิติของศูนย์รับบริจาคอวัยวะสภากาชาดไทย เมื่อ 31 ธันวาคม 2552 มีผู้รอรับบริจาคอวัยวะ จำนวน 2,469 ราย ระหว่างที่ผู้รอรับบริจาคอวัยวะนั้นพบว่ามีการเสียชีวิตก่อนได้รับการปลูกถ่ายอวัยวะ 107 ราย มีผู้ได้รับการปลูกถ่ายอวัยวะ 219 รายจากผู้บริจาคอวัยวะสมองตาย จำนวน 87 ราย คิดเป็นอัตราการนำอวัยวะไปใช้สำหรับการปลูกถ่ายเป็น 1.3 คนต่อประชากรล้านคน ในขณะที่ประเทศสเปน มีการนำอวัยวะจากผู้เสียชีวิตสมองตายมาใช้ปลูกถ่ายสูงถึง 50 ต่อประชากรล้านคน¹ จากข้อมูลศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย เมื่อ 30 มิถุนายน 2553 ที่ผ่านมามีผู้ลงทะเบียนรอการปลูกถ่ายอวัยวะจำนวน 2,609 ราย และมีผู้บริจาคอวัยวะสมองตาย ที่สามารถทำการปลูกถ่ายอวัยวะได้เพียง 37 ราย จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าจำนวนผู้รอรับอวัยวะและผู้บริจาคอวัยวะสมองตายมีความแตกต่างกันมาก อีกทั้งด้านการพัฒนาระบบประกันสุขภาพของสำนักงานประกันสังคมและระบบ

ประกันสุขภาพถ้วนหน้า ได้มีการเพิ่มสิทธิการรับบริการด้านการปลูกถ่ายไตแก่สมาชิกในระบบที่ป่วยเป็นไตวายระยะสุดท้าย ทำให้มีจำนวนผู้รอรับอวัยวะไตเข้าสู่การลงทะเบียนมากขึ้น และในจำนวนผู้เสียชีวิตสมองตายเพียงหนึ่งในสามเท่านั้นที่ได้รับบริจาคและสามารถนำไปใช้ในการปลูกถ่ายอวัยวะไตได้ จากความไม่สมดุลระหว่างผู้รอรับบริจาคอวัยวะไตที่มีน้อยกว่าผู้รอรับอวัยวะไตที่มีแนวโน้มสะสมต่อเนื่อง ยิ่งทำให้ปัญหาการขาดแคลนอวัยวะรุนแรงมากขึ้น²

ภายใต้การดำเนินงานของศูนย์รับบริจาคอวัยวะสภากาชาดไทย เป็นองค์กรหลักที่มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเพิ่มจำนวนของผู้บริจาคอวัยวะอย่างต่อเนื่อง² โดยการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของการบริจาคอวัยวะแก่ประชาชนและกลุ่มนักเรียนในระดับต่างๆ นักเรียนพยาบาลทหารเป็นกลุ่มบุคลากรพยาบาลในอนาคตและเป็นผู้ที่ให้การดูแลใกล้ชิดกับผู้ป่วยที่มีโอกาสเป็นผู้บริจาคอวัยวะสมองตายและญาติมากที่สุด หากนักเรียนพยาบาลมีความรู้ที่ถูกต้องและมีทัศนคติที่ดีต่อการบริจาคอวัยวะแล้ว จะทำให้ นรพ.เห็นความสำคัญของการบริจาคอวัยวะ และเมื่อนักเรียนพยาบาลก้าวขึ้นไปเป็นบุคลากรด้านสุขภาพเต็มตัวแล้วจะมีส่วนเป็นผู้ให้การสนับสนุนให้มีการบริจาคอวัยวะเพิ่มขึ้นได้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ความรู้และทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะของนักเรียนพยาบาลซึ่งยังไม่มีผู้ใดเคยศึกษามาก่อนเพื่อเกิดความรู้ใหม่และเป็นประโยชน์ต่อการจัดการพัฒนา เกิดการกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการบริจาคอวัยวะเพิ่มขึ้นในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลด้านชีวสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา ภูมิภาค ชั้นปีที่กำลังศึกษา การมีบัตรแสดงความจำนงบริจาคอวัยวะ ประสพการณ์ในครอบครัวเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ การรับข้อมูลข่าวสาร กับความรู้และทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะของนักเรียนพยาบาลทหาร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะของนักเรียนพยาบาลทหาร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปร

วัสดุและวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive

Research) ศึกษาจากกลุ่มประชากร คือ นักเรียนพยาบาลกองทัพบก นักเรียนพยาบาลกองทัพอากาศ และนักเรียนพยาบาลทหารอากาศที่กำลังศึกษาในวิทยาลัยพยาบาลสังกัดเหล่าทัพ 3 แห่ง ปีการศึกษา 2553 ทุกชั้นปี ที่ยินดีให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัย จำนวน 862 คน

เครื่องมือในการวิจัย แบบสอบถาม (Questionnaires) ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลลักษณะทางชีวสังคม จำนวน 8 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ศาสนา ภูมิลำเนา ชั้นปีที่กำลังศึกษา การมีบัตรแสดงความจำนงบริจาคอวัยวะ ประสพการณ์ในครอบครัวเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ

ส่วนที่ 2 ความรู้การบริจาคอวัยวะของนักเรียนพยาบาลทหาร มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ 3 ตัวเลือก คือ ใช่ ไม่ใช่ ไม่ทราบ จำนวน 33 ข้อ

ส่วนที่ 3 ทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะของนักเรียนพยาบาลทหาร เป็นแบบมาตราวัดประเมินรวมค่า (Summarated Rating Scale) ประกอบด้วยประโยคบอกเล่าที่เป็นด้านบวกและที่เป็นด้านลบ แต่ละข้อมีมาตราวัด 5 หน่วยประกอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงปริมาณและทิศทาง จำนวน 52 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม แบบสอบถามที่สร้างขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามนำไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนพยาบาลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่จะทำการศึกษา 100 คน การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามวัดความรู้ นำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ค่าอำนาจจำแนก และค่าความยากง่าย โดยวิธีของ Kurder Richardson (KR20) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติได้นำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีของครอนบาช (Cronbach) และค่าอำนาจจำแนก โดยการทดสอบค่า t (Separated t-test) โดยกำหนดค่านัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยวัดทัศนคติได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากการผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาโครงการวิจัยกรมแพทย์ทหารบก และขออนุญาตดำเนินการเก็บข้อมูลจากวิทยาลัยพยาบาล ทั้ง 3 แห่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ข้อมูลชีวสังคม ความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะและทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะ วิเคราะห์ด้วยสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทางชีวสังคมกับความรู้และทัศนคติ ใช้สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ไคสแควร์ (χ^2) และการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติ ใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีการของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

นักเรียนพยาบาลทหารส่วนมาก เป็นเพศหญิง ร้อยละ 97.6 ส่วนมากมีอายุระหว่าง 19 และ 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.3 เท่ากัน ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 97.3 ส่วนมากมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 27.9 นักเรียนพยาบาลทหารแต่ละชั้นปีตั้งแต่ชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 มีจำนวนใกล้เคียงกัน ร้อยละ 26.6, 26.9, 23.0 และ 23.5 ตามลำดับ มีบัตรแสดงความจำนงบริจาคอวัยวะ คิดเป็นร้อยละ 2.8 แม้ว่านักเรียนพยาบาลทหารส่วนมากไม่มีบัตรแสดงความจำนงบริจาคอวัยวะแต่มีความตั้งใจว่าจะมีบัตรแสดงความจำนงบริจาคอวัยวะ ร้อยละ 61.9 นักเรียนพยาบาลทหารที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะเมื่อมีญาติหรือเพื่อนเสียชีวิตสมองตายและมีการบริจาคอวัยวะ ร้อยละ 7.0 การมีญาติหรือเพื่อนเป็นผู้บริจาคไต 1 ซ้าง ให้กับญาติที่ไตวายระยะสุดท้ายและมีการผ่าตัดปลูกถ่ายไต ร้อยละ 4.3 และการมีประสบการณ์ญาติหรือเพื่อนเป็นผู้บริจาคบางส่วนของตับให้กับญาติที่เป็นโรคตับทำงานล้มเหลวและมีการผ่าตัดปลูกถ่ายตับ ร้อยละ 0.9 นักเรียนพยาบาลทหารมีการรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด ร้อยละ 77.2 บุคลากรทางการแพทย์ ร้อยละ 64.7 อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 53.6 และแผ่นพับเป็นสื่อที่มีการเปิดรับข่าวสารน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 13.9 ดังตารางที่ 1

จากการศึกษาความรู้และทัศนคติพบว่า มีความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะระดับสูง ร้อยละ 12.8 รองลงมาระดับปานกลาง ร้อยละ 73.20 และร้อยละ 14.04 อยู่ในระดับต่ำ ส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 72.97 รองลงมาคือ มีระดับทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะในระดับสูง ร้อยละ 14.27 และร้อยละ 12.76 มีทัศนคติอยู่ในระดับต่ำ ดังตารางที่ 2

อายุมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ < 0.001 ชั้นปีที่กำลังศึกษามีความ

สัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ < 0.001 การมีประสบการณ์และการรับรู้ในครอบครัวหรือเพื่อนเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ กรณีมีญาติหรือเพื่อนเป็นผู้บริจาคบางส่วนของตับให้กับญาติที่เป็นโรคตับทำงานล้มเหลวและองรับการผ่าตัดปลูกถ่ายตับมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ < 0.01 การรับทราบข้อมูลหรือข่าวสารเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะจากญาติมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ < 0.05 ดังตารางที่ 3

เพศมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ < 0.05 การไม่มีบัตรแสดงความจำนงบริจาคอวัยวะและความคิด/ไม่คิดทำบัตรแสดงความจำนงบริจาคอวัยวะมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ < 0.001 การมีประสบการณ์และการรับรู้ในครอบครัวหรือเพื่อนเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะกรณีมีญาติหรือเพื่อนเสียชีวิตสมองตายและมีการบริจาคอวัยวะมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ < 0.05 การมีประสบการณ์และการรับรู้ในครอบครัวหรือเพื่อนเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ กรณีมีญาติหรือเพื่อนเป็นผู้บริจาคบางส่วนของตับให้กับญาติที่เป็นโรคตับทำงานล้มเหลวและต้องรับการผ่าตัดปลูกถ่ายตับมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ < 0.001 การรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะจากญาติมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ < 0.05 ดังตารางที่ 3

ความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะของนักเรียนพยาบาลทหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังตารางที่ 3

วิจารณ์

การศึกษาพบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของนักเรียนพยาบาลทหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ < 0.001 อาจเป็นเพราะผู้ที่มีอายุมากกว่าจะมีการสั่งสมความรู้ มีความเข้าใจเรื่องราวต่างๆมากกว่า ชั้นปีที่กำลังศึกษามีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ โดยข้อมูลการศึกษาพบว่านักเรียนพยาบาลทหารชั้นปีที่ 4 เป็นกลุ่มที่มีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะระดับสูงมากกว่าชั้นปีอื่น สอดคล้องกับ

ตารางที่ 1 ลักษณะทางชีวสังคมของนักเรียนพยาบาลทหาร N = 862

ลักษณะทางชีวสังคม		จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	เพศ		
	ชาย	21	2.4
	หญิง	841	97.6
2.	อายุ (ปี)		
	17	1	0.1
	18	38	4.5
	19	207	24.3
	20	207	24.3
	21	202	23.7
	22	166	19.5
	23	31	3.6
3.	ศาสนา		
	พุทธ	837	97.1
	คริสต์	14	1.6
	อิสลาม	9	1.0
	อื่นๆ	2	0.2
4.	ภูมิภาค		
	กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	133	16.0
	ภาคกลางส่วนกลาง	67	8.0
	ภาคตะวันออก	66	7.9
	ภาคตะวันตก	78	9.3
	ภาคเหนือ	165	19.8
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	233	27.9
	ภาคใต้	93	11.1
4.1	ใน/นอกเขตเมือง		
	ในเขตเมือง	351	43.7
	นอกเขตเมือง	453	56.3
5.	ชั้นปีที่กำลังศึกษา		
	ชั้นปีที่ 1	229	26.6
	ชั้นปีที่ 2	232	26.9
	ชั้นปีที่ 3	198	23.0
	ชั้นปีที่ 4	202	23.5
6.	การมีบัตรแสดงความจำนงบริจาคอวัยวะ		
	มีบัตร	24	2.8
	ไม่มีบัตร	834	97.2
6.1	กรณีไม่มีบัตรแสดงความจำนงบริจาคอวัยวะ		
	My favorites IMG	511	62.0
	ไม่คิดจะทำบัตร	313	38.0

7.	ประสบการณ์และการรับรู้ในครอบครัวหรือเพื่อนเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ		
7.1	ญาติหรือเพื่อนเสียชีวิตสมองตายและมีการบริจาคอวัยวะ		
	มี	60	7.0
	ไม่มี	797	93.0
7.2	ญาติหรือเพื่อนเป็นผู้บริจาคไต 1 ข้างให้กับญาติที่ไตวายระยะสุดท้ายและต้องรับการผ่าตัดปลูกถ่ายไต		
	มี	37	4.3
	ไม่มี	817	95.7
7.3	ญาติหรือเพื่อนเป็นผู้บริจาคบางส่วนของตับให้กับญาติที่เป็นโรคตับทำงานล้มเหลวและต้องรับการผ่าตัดปลูกถ่ายตับ		
	มี	8	0.9
	ไม่มี	846	99.1
8.	แหล่งข้อมูลหรือสื่อที่ได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ		
8.1	โทรทัศน์	665	77.2
8.2	บุคลากรทางการแพทย์	558	64.7
8.3	อินเทอร์เน็ต	462	53.6
8.4	หนังสือพิมพ์	293	34.0
8.5	เพื่อน	241	28.0
8.6	ญาติ	194	22.5
8.7	วิทยุ	147	17.1
8.8	โปสเตอร์	125	14.5
8.9	แผ่นพับ	120	13.9
8.10	อื่นๆ ได้แก่		
	ครู/อาจารย์	17	1.97
	ครอบครัว	4	0.46
	การศึกษาดูงานโรงพยาบาล	4	0.46
	การบริจาคโลหิต	3	0.35
	หนังสือ/ละคร	2	0.23

ตารางที่ 2 ระดับความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของนักเรียนพยาบาลทหาร N = 862

ระดับความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีความรู้ระดับสูง	110	12.76
มีความรู้ระดับปานกลาง	631	73.20
มีความรู้ระดับต่ำ	121	14.04

ตารางที่ 3 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรชีวสังคมกับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ

ตัวแปร	ความรู้		ทัศนคติ	
	P value	r	P value	r
1. เพศ	-	-	<0.05	0.091
2. อายุ	<0.001	0.175	-	-
3. ปีการศึกษา	<0.001	0.178	-	-
4. การมีบัตรบริจาค				
4.1 กรณีไม่มีบัตรแสดงความจำนงบริจาคอวัยวะ	-	-	<0.001	0.293
5. ประสบการณ์ในครอบครัวเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ				
5.1 ญาติหรือเพื่อนเสียชีวิตสมองตายและมีการบริจาคอวัยวะ	-	-	<0.05	0.088
5.2 ญาติหรือเพื่อนเป็นผู้บริจาคบางส่วนของตับให้กับญาติที่เป็นโรคตับทำงานล้มเหลวและต้องรับการผ่าตัดปลูกถ่ายตับ	<0.01	0.073	<0.001	0.090
6. การเปิดรับข่าวสาร				
6.1 ญาติ	<0.05	0.068	<0.05	0.096

*p < 0.05 **p < 0.01 ***p < 0.001

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ และทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะของนักเรียนพยาบาลทหาร

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับทัศนคติ
ความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ	0.160**

*p < 0.05 **p < 0.01 ***p < 0.001

การศึกษาของ Chung และคณะ³ เรื่องทัศนคติ ความรู้และการแสดงออกต่อการบริจาคอวัยวะของนักศึกษาแพทย์ฮ่องกง พบว่านักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3, 4 และ 5 ตอบคำถามเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะได้ถูกต้องมากกว่านักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 1 และ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ < 0.001 และจากการศึกษาความเข้าใจความหมายของภาวะสมองตายในนักเรียนพยาบาล โดย Martínez-Alarcón และคณะ⁴ พบว่าชั้นปีสุดท้ายมีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องภาวะสมองตายแตกต่างจากนักเรียนพยาบาลชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และการมีประสบการณ์และการรับรู้ในครอบครัวหรือเพื่อนเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ อาจเป็นเพราะนักเรียนพยาบาลทหารที่เคยมีประสบการณ์ตรงในการบริจาคอวัยวะ ได้รับรู้เรื่องราวของญาติหรือผู้ที่รอคอยอวัยวะมีความทุกข์อย่างไร ซึ่งการผ่าตัดปลูกถ่ายตับมีความซับซ้อน ญาติจะต้องได้รับคำปรึกษาซึ่งมีรายละเอียดหลายประการ จึงทำให้นักเรียนพยาบาลมีความรู้ในด้านการบริจาคอวัยวะไปด้วย เช่นเดียวกับการศึกษาของ สุวิรัช⁵ พบว่าการมีประสบการณ์ตรงสำหรับพยาบาลผู้ที่ปฏิบัติงานให้การพยาบาล

ผู้บริจาคอวัยวะสมองตายและให้การพยาบาลผู้รับการปลูกถ่ายอวัยวะมีความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะสูงกว่ากลุ่มที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานนี้ให้การพยาบาลผู้ป่วยอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการศึกษาของ Sobnach และคณะ⁶ เปรียบเทียบการได้ประสบการณ์เรียนรู้เกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะของนักศึกษาแพทย์อัฟริกาใต้ ระดับปริคlinik (ปี 1, 2 และ 3) และระดับคลินิก (ปี 4, 5 และ 6) พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ < 0.05 การเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากญาติเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของนักเรียนพยาบาลทหารเป็นการสะสมความรู้เพื่อใช้สำหรับประมวลข้อมูลและการตัดสินใจในวันข้างหน้า จากรูปแบบความสัมพันธ์ใกล้ชิดของครอบครัวแถบเอเชีย สอดคล้องกับการศึกษาของ Edward และคณะ⁷ พบว่านักเรียนชาวเอเชียจะมีโอกาสพูดคุยเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะภายในครอบครัวของมากกว่าทางแถบตะวันตกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.009 ดังนั้น การมีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะและการเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากญาติจะช่วยเพิ่มความรู้อย่างยิ่ง

จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และโดยปกติเพศหญิงจะมีความคิดละเอียดลึกซึ้ง มองเห็นว่าการบริจาคอวัยวะเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์และเป็นการทำบุญ จากการสำรวจพฤติกรรมการทำบุญของคนไทยโดยบริษัทศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัดพบว่า เพศเป็นปัจจัยสำคัญสำคัญที่ทำให้พฤติกรรมการทำบุญมีความแตกต่างกัน Sönmez และคณะ⁸ ได้รายงานเรื่องทัศนคติและพฤติกรรมที่สัมพันธ์ต่อการบริจาคอวัยวะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในกลุ่มนักศึกษาพยาบาลภาคการศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่าเพศหญิงมีความคิดเรื่องการบริจาคอวัยวะมากกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 จากข้อมูลพบว่า มีนักเรียนพยาบาลทหารมีบัตรแสดงความจำนงบริจาคอวัยวะร้อยละ 2.8 มีค่าต่ำเช่นเดียวกับการสำรวจทัศนคติและความต้องการบริจาคอวัยวะเพื่อข้อเสนอในเชิงนโยบาย โดยตัลยา อโณทยานนท์ และคณะ⁹ ซึ่งพบว่าผู้สมัครแสดงตัวเป็นผู้บริจาคอวัยวะคิดเป็นความซุกของการบริจาคอวัยวะของประชากรตัวอย่างร้อยละ 5 สอดคล้องกับการศึกษาของ Najafizadeh และคณะ¹⁰ เรื่องทัศนคติของนักศึกษาแพทย์เกี่ยวกับภาวะสมองตายและการบริจาคอวัยวะ พบว่า มีนักศึกษาแพทย์ร้อยละ 22 ที่มีบัตรบริจาคอวัยวะ นักศึกษาแพทย์ที่ไม่มีบัตรแสดงความจำนงบริจาคอวัยวะแต่มีความสนใจทำบัตรบริจาคอวัยวะ ร้อยละ 61 ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้นนี้ซึ่งในอนาคตจะเป็นผู้มีโอกาสเป็นผู้ที่ช่วยสร้างทัศนคติที่ดีต่อการบริจาคอวัยวะให้กับผู้อื่นได้อีกหลายราย ประสพการณ์และการรับรู้ในครอบครัวหรือเพื่อนเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะกรณีมีญาติหรือเพื่อนเสียชีวิตสมองตายและมีการบริจาคอวัยวะ จากการศึกษาความรู้และเจตคติของพยาบาลต่อการบริจาคอวัยวะโดย สุวิรัช⁵ พบว่า พยาบาลกลุ่มที่มีประสพการณ์เคยได้รับการประชุมหรืออบรมเกี่ยวกับค่านิยมหรือจริยธรรม กลุ่มที่มีประสพการณ์ตรงเคยให้การพยาบาลผู้รับการปลูกถ่ายอวัยวะและกลุ่มที่เคยพบผู้ที่ปลูกถ่ายอวัยวะสำเร็จ มีคะแนนเจตคติต่อการบริจาคอวัยวะดีกว่ากลุ่มที่ไม่เคยมีประสพการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, 0.008 และ < 0.034 ตามลำดับ กลุ่มบุคลากรพยาบาลที่ให้การดูแลผู้ป่วยภาวะวิกฤตส่วนใหญ่เป็นหอผู้ป่วยวิกฤต (ไอ.ซี.ยู.) ในโรงพยาบาลที่มีผู้บริจาคอวัยวะ ทางตอนเหนือของประเทศเดนมาร์ก โดย Bøgh and Madson¹¹ พบว่าพยาบาลร้อยละ 81 มีทัศนคติที่ดีต่อการบริจาคอวัยวะและยินดีบริจาคอวัยวะของตนเอง หลังเสียชีวิตร้อยละ 45 สอดคล้องกับการศึกษาของ Collin¹² เรื่องการสำรวจความต้องการความรู้และการศึกษาเกี่ยวกับการบริจาค

อวัยวะและเนื้อเยื่อในพยาบาลหอผู้ป่วยอุบัติเหตุวิกฤตซึ่งพยาบาลส่วนใหญ่มีประสพการณ์ดูแลผู้บริจาคอวัยวะและมีความเห็นด้วยกับการบริจาคอวัยวะ

ประสพการณ์และการรับรู้ในครอบครัวหรือเพื่อนเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะกรณีมีญาติหรือเพื่อนเป็นผู้บริจาคบางส่วนของตับให้กับญาติที่เป็นโรคตับทำงานล้มเหลวและต้องรับการผ่าตัดปลูกถ่ายตับมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของนักเรียนพยาบาลทหาร อธิบายได้ว่าการศึกษาพูดคุยหรือกันถึงเหตุและผลในครอบครัวเป็นการถ่ายทอดประสพการณ์ให้คนในครอบครัวได้รับรู้เพื่อให้ได้การตัดสินใจในทางที่ดีที่สุดเรื่องการบริจาคตับและการปลูกถ่ายตับ จากการศึกษาประสพการณ์ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมต่อการบริจาคอวัยวะในนักศึกษาแพทย์ที่มีความแตกต่างทางสีผิวและวัฒนธรรม⁷ พบว่าการได้พูดคุยออกความคิดเห็นกันภายในครอบครัวในการตัดสินใจบริจาคหรือไม่บริจาคอวัยวะมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจบริจาคอวัยวะที่เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.009

การรับทราบข้อมูลหรือข่าวสารเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะจากญาติมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของนักเรียนพยาบาลทหาร พบว่านักเรียนพยาบาลทหารมีการรับทราบข้อมูลข่าวสารจากญาติเป็นอันดับที่ 6 อธิบายได้ว่าพื้นฐานความสัมพันธ์ของสมาชิกครอบครัวชาวเอเชียญาติพี่น้องยังคงมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมีการหารือกัน บุคคลในครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของบุคคลนั้นๆ ได้ และจากการศึกษาของ Edward และคณะ¹³ ในกลุ่มนักเรียนแพทย์พบว่าการศึกษาที่นักเรียนแพทย์ได้พูดคุยออกความคิดเห็นกับครอบครัวเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะมีความสัมพันธ์กับความรู้ที่ต้องการบริจาคอวัยวะเพิ่มขึ้น 3.6 เท่า โดยมีค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 เป็น 2.1-2.6 สอดคล้องกับการศึกษาของ Ríos และคณะ¹³ เรื่องทัศนคติของผู้อาศัยในทางใต้ของประเทศสเปนต่อการบริจาคอวัยวะ พบว่าการเคยมีประสพการณ์พูดคุยเรื่องการบริจาคอวัยวะและการปลูกถ่ายอวัยวะภายในครอบครัวเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติการบริจาคอวัยวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ < 0.001

ความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะของนักเรียนพยาบาล สอดคล้องกับการศึกษาของ สุวิรัช⁵ ความรู้และเจตคติของพยาบาลต่อการบริจาคอวัยวะ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อการบริจาคอวัยวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จากการศึกษาของ

สุกัญญา¹⁴ เรื่องความรู้และทัศนคติที่มีต่อการปลูกถ่ายอวัยวะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าความรู้เกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการปลูกถ่ายอวัยวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เช่นเดียวกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการตัดสินใจบริจาคอวัยวะของกลุ่มอัฟริกันอเมริกันโดย Arriola และคณะ¹⁵ พบว่าประสบการณ์ ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการปลูกถ่ายอวัยวะ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ < 0.001

ดังนั้น ข้อมูลด้านชีวสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา ภูมิลำเนา ชั้นปีที่กำลังศึกษา การมีบัตรแสดงความจำนงบริจาคอวัยวะ ประสบการณ์ในครอบครัวเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ มีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะของนักเรียนพยาบาลทหาร และความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่อการบริจาคอวัยวะของนักเรียนพยาบาลทหาร

เอกสารอ้างอิง

1. ถนอม สุภาพร. Cadaveric Donor Evaluation. ใน โสภณ จิรสิริธรรม, เกรียงศักดิ์ วารีแสงทิพย์, วสันต์ สุเมธกุล และ เสวลักษณ์ ชูศิลป์. (บรรณาธิการ) ตำราการปลูกถ่ายไต. กรุงเทพฯ: เวชสาร, 2547:199-204.
2. วิเศษฐ์ รุติวัฒน์ และยุวดี อรรถจารุสิทธิ์. (มปป.). คนไทยคิดเห็นอย่างไรกับการบริจาคอวัยวะ. เว็บไซต์ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย. [พิดพลาด](#). การอ้างอิงการเชื่อมโยงหลายมิติไม่ถูกต้องเมื่อ 14 มิ.ย.53.
3. Chung CKY, Ng CWK, Li JYC, Sum KCY, et al. Attitudes, knowledge, and actions with regard to organ donation among Hong Kong medical students. *Hong Kong Med J* 2008;14:278-85.
4. Martínez-Alarcón L, Ríos A, López MJ, et al. Do nursing students understand the meaning of brain death? *Transplant Proc* 2009;41:2060-3.
5. สุวิรัช รัตนเมธีโชติ. ความรู้และเจตคติของพยาบาลต่อการบริจาคอวัยวะ. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 2536.
6. Sobnach S, Borkum M, Hoffman R, et al. Medical students' knowledge about organ transplantation: a south african perspective. *Transplant Proc* 2010;42:3368-71.
7. Edward TM, Essman C, Thornton JD. Assessing radical and ethics difference in medical student knowledge, attitudes and behaviors regarding organ donation. *J Natl Med Assoc* 2007;99:131-7.
8. Sönmez Y, Zengin E, Öngel K, Kışioğlu N, Öztork M. Attitude and behavior related to organ donation and affecting factors: a study of last-term students at a university. *Transplant Proc* 2010;42:1449-52.
9. กัลยา อโณทัยนทร์, พัฒนารี ล้วนรัตนกร, ยศ ตีระวัฒนานนท์. การสำรวจทัศนคติและความต้องการบริจาคอวัยวะเพื่อข้อเสนอเชิงนโยบาย. *วารสารวิชาการสาธารณสุข* 2545;11:826-35.
10. Najafizadeh K, Shiemorteza M, Jamali M, et al. Attitudes of medical students about brain death and organ donation. *Transplant Proc* 2009;41:2707-10.
11. Bøgh, L, Madson, M. Attitudes, knowledge, and proficiency in relation to organ donation: a questionnaire based analysis in donor hospitals in Northern Denmark. *Transplant Proc* 2005;37:3256-57.
12. Collin TJ. Organ and tissue donation: a survey of nurse's knowledge and educational needs in an adult ITU. *Intensive and Critical Care Nursing* 2005;2:226-33.
13. Ríos A, Cascales P, Martínez L, et al. Attitude of Scottish residents living in southeastern Spain toward organ donation. *Transplant Proc* 2008;40:2867-71.
14. สุกัญญา อามีน. การศึกษาความรู้และทัศนคติที่มีต่อการปลูกถ่ายอวัยวะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2539.
15. Arriola KRJ, Robinson DHZ, Perryman JP, Thomson N. Understanding the relationship between knowledge and African Americans' donation decision-making. *Patient Educ Couns* 2008;70:242-50.

Knowledge and Attitudes of Military Nursing Student toward Organ Donation

Sarunya Kitpanich¹, Chanchaya Pinmongkol², Patchanok Witheethammasak³,
Sukawan Soryson² and Skulrat Prabjabok²

¹Department of Student Affairs, Royal Thai Army Nursing College; ²Organ Donation Center, Thai Red Cross Society;

³Department of Education, Royal Thai Army Nursing College.

Objective : The purpose of this descriptive research was to study the relationships between knowledge and attitude of military nursing student toward organ donation. **Methods :** The target population were 862 nursing students from the Royal Thai Arm Forced (RTAF) Nursing College. The research instruments were three forms of questionnaire; the personal data, the knowledge and attitude toward organ donation. The reliability was accepted as 0.80 and 0.86. The data were analyzed by using descriptive statistic, Chi-square test and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient. **Results :** The knowledge of organ donation was significantly associated with the age ($p < 0.001$), year of studying ($p < 0.001$), experience of knowing someone in family donate liver (< 0.01), and data or information of donation receiving from relatives ($p < 0.05$). Attitudes toward organ donation was significantly associated with gender ($p < 0.05$), carrying donor card ($p < 0.001$), the experience of knowing someone in family was a deceased donor ($p < 0.05$) or living liver donation ($p < 0.001$). The correlation between knowledge and attitude toward organ donation are significant positive correlation ($p < 0.01$).

Key Words: ● Knowledge ● Attitude ● Organ Donation

RTA Med J 2011;64:181-9.

